

Markens grøde: Storresolusjon om det norske jord- og skogbruket

Vedtatt av Høyres Studenters Landsstyre 31. oktober 2021.

Jordbruk

Overordnede prioriteringer

Gjennom lang tid har norske bønder drevet jord og produsert mat der ingen trodde det var mulig å bo, og gjennom dette blitt en viktig del av den norske kulturarven. I senere tid har jordbruket utviklet seg enormt. Den norske bonden har helt andre arbeidsoppgaver i dag enn for hundre år siden. Norsk landbruk går gjennom en storstilt effektivisering, som både er bra for næringslivet i distriktene og for norsk matsikkerhet.

Høyres Studenter ser på bøndene som selvstendig næringsdrivende, og støtter bondens rett til å utvikle sin egen inntekt. Norge har i dag en av verdens beste og reneste matproduksjoner, og dette gir et naturlig konkurransefortrinn. Dette hadde ikke vært mulig uten noen form for statlig støtte.

Høyres Studenter vil:

- Legge til rette for gode vekst- og driftsvilkår for det norske landbruket. Målsettingen med landbrukspolitikken skal være best mulig utnyttelse av naturressurser i hele landet. Hovedregelen er at dette skal skje gjennom privat eierskap til ressursene.
- Arbeide for, og stimulere til, økt selvforsyning og bedre matsikkerhet.
- Tilrettelegge for et mer effektivt landbruk, samtidig som seterdrift, reindrift og bruk av utmarksbeite prioriteres.
- Ikke øke landbrukssubsidier ut over pris og inflasjonsjustering.

Finansiering og innretning

Subsidiene som gis til norsk bønder i dag er omfattende, men en viktig del av dette er prispålegget som fastsettes i jordbruksforhandlingene. Dette er en ordning som er med på å forstyrre den naturlige balansegangen med tilbud og etterspørsel. Derfor burde det være bonden som selv tar en avgjørelse på å produsere det markedet etterspør, uavhengig av hva staten mener det burde etterspørre. Det er likevel en realitet at mye av landbruket i Norge ikke er konkurransedyktig med mange andre land. Selv om vi effektiviserer landbruket, setter vi høye krav til dyrevelferd, og vi vil ikke godta et useriøst arbeidsliv i landbruket. Dette er åpenbare

krav, men som sammen med et høyt kostnadsnivå gjør det vanskeligere å konkurrere med andre land.

Midlene som i dag går til prispålegg, kan mer effektivt bli brukt som arealstøtte, da som støtte til vedlikehold av kulturlandskapet. Det vil allikevel være behov for å regne på produktiviteten på arealet. Dyktige bønder må belønnes for godt drevet jord. Målet ved dette er ikke å gjøre den økonomiske situasjonen vanskeligere, men å gjøre støtteordningene forutsigbare. Det foreslås ikke omfattende kutt i subsidiene, men heller en vridning av subsidiene mot en støtte som beregnes på hvor stort areal som dyrkes, og om dette går til dyrefor eller det som dyrkes direkte for mennesker. En annen fordel ved en slik støtte vil også være at landbruket ikke trenger å omstilles hvis Norge en dag skulle gått inn i EU, ettersom denne type støtte er tillatt for medlemslandene i EU, i tillegg til EU sine egne støtteordninger.

Norge er et lite land, med knappe jordbruksressurser. Kun 3% av landarealet vårt er jordbruksareal, og kun 1% av denne matjorden er det mulig å produsere korn og grønnsaker. Det er derfor ikke ønskelig at jordbruksareal som kan brukes til korn og grønnsaker, heller brukes til grasproduksjon for dyrehold.

Dette er en utvikling som er kommet sammen med at andelen av dyr som går på utmarksbeite har sunket drastisk. Dette har flere negative sider, for det første reduseres kornarealet. For det andre gror områder som er holdt vedlike av beitedyr igjen og dette utgjør en trussel for deler av det biologiske mangfoldet, og for det tredje kan vi være i ferd med å miste en viktig del av kulturarven ved at setrene legges ned. Dette er en uholdbar situasjon. Det foreslås derfor å ha en øremerket støtte for seterdrift, og en egen arealstøtte som er rettet mot bruk av utmarksbeite. Det burde bli mer lønnsomt for bøndene å utnytte de ressursene vi har, og dette vil også bidra til å øke selvforsyningsgraden. Innenfor dette vil også reindrift havne, en viktig samisk næring som utnytter marginale naturressurser på fjell og vidde.

Økologisk planteproduksjon er også en utfordring for en god utnyttelse av de knappe arealene som finnes, på den andre siden har økologisk dyrehold store fordeler for dyr, og er også ettertraktet i markedet. Det foreslås derfor å opprettholde en egen støtte for økologisk dyrehold, men ikke ta hensyn til dette når det gjelder planteproduksjon.

Klimautfordringene merkes aller først i landbruket, og allerede i dag kan man se at ekstremvær ødelegger avlinger. Det er knyttet en del utslipp til landbruket, og disse må reduseres hvis vi ønsker å nå togradersmålet. Dette har landbruket vist seg villige til å være med på, og det ble derfor fremforhandlet en klimaavtale mellom landbruket og staten, der det legges til rette for flere tiltak som kan være med på å redusere utslippene fra sektoren.

Høyres Studenter vil:

- Arbeide for å styrke bondens inntekter gjennom å øke lønnsomheten i landbruket.
- Gjennomgå forholdet mellom bøndene og aktørene i dagligvarebransjen med sikte på å styrke bondens mulighet til å kunne livnære seg av egne inntekter.
- Beholde jordbruksavtale-instituttet, men bedre mulighetene for langsiktig planlegging ved å la den gjelde for to år av gangen.
- Vri subsidiene fra produksjonsstøtte mot mer arealstøtte.
- Kontinuerlig jobbe for å øke produksjonskvotene samt fjerne begrensningene for maksproduksjon der dette er mulig.
- Støtte opp om landbrukets klimaavtale med staten.
- Legge til rette for at den spesialiserte kjøttproduksjonen på innmarksbeite ikke fortrenger eventuell kornproduksjon på de samme arealene. Økning i kjøttproduksjonen skal som hovedregel skje ved å benytte utmarksressursene bedre.
- Fjerne målet om at 15% av matproduksjonen skal være økologisk, samt gjennomgå subsidieordningen for økologisk planteproduksjon. Dette kan blant annet innebære et tydeligere krav til kompetanse og produksjonsvolum for å kunne motta øko-subsidier. Insentivene for økologisk dyrehold opprettholdes.
- Arbeide for at antibiotikabruken i landbruket forblir så lav som overhodet mulig.
- Arbeide mot en målsetting om mindre import av soya og annet kraftfôr, blant annet gjennom å stimulere til mer bruk av utmarksbeite og grovfôr.
- Øke antallet beiteprioriterte områder betydelig.

Organisering av landbruket

Landbruket er i dag også preget av lovgivning som delvis hindrer gårdeiere i å finne de løsningene som passer deres gård best. Noen bønder ser fordeler i å drive i samdrift, andre ser fordeler i drive gården sin som et aksjeselskap. Et aksjeselskap kan gjøre kapital mer tilgjengelig, og har store fordeler.

Odelslovgivningen er skrevet for en annen tid, men det har en verdi at gårder beholdes i familiene som har drevet de tidligere. Det er heller ikke ønskelig med utenlandsk eierskap på norske gårder, og på dette området har konsesjonsloven og boplikten en verdi. Omsetning av landbrukseiendom reguleres av konsesjonsloven fra 2003. Omsetning av landbrukseiendom som det er hevdet odelsrett til reguleres av odelsloven fra 1974. Begge lovene bidrar til å begrense utbredelsen av aksjeselskapsformen i landbruket. Ifølge konsesjonsloven kan det gis konsesjon til selskaper med begrenset ansvar, men det framgår som ønskelig at landbrukseiendommer i størst mulig grad eies av fysiske personer som i størst mulig grad selv bebor og driver sine eiendommer. Denne målsettingen deler Høyres Studenter, men ser ingen grunn til at dette skal hindre bønder i å opprette et aksjeselskap. Bonden er som selvstendig næringsdrivende avhengig av kapital.

Å åpne for en enklere tilgang på kapital gjennom aksjemarkedet vil styrke bondens råderett over egen virksomhet. Konsesjonsloven og boplikten må sikre at det er fysiske personer med tilhørighet til gårdsbruket som eier majoriteten av aksjene, bor på gården og driver virksomheten. Det må utvikles et regelverk som sikrer bonden forkjøpsrett på aksjer ved salg, og som sikrer bonden råderett over bruker utover ordinære eiere i et aksjeselskap. Derfor foreslås det å liberalisere odelsloven, og gjøre det enklere for bønder å gjøre deler av virksomheten sin om til et aksjeselskap, men sørge for at norske gårder forblir i norske hender.

Høyres Studenter vil:

- Gjøre det enklere å bruke alternative selskapsformer, for eksempel aksjeselskap, som selskapsform i landbruket.
- Arbeide mot en målsetting om å gjøre bonden mer selvstendig fra staten. Dette blant annet ved å legge til rette for at norske bønder gis bedre vilkår for alternativ utnyttelse av eiendommen, eksempelvis i form av turisme.
- Beholde odelsloven, men liberalisere reglene i tilfeller hvor for eksempel en annen etterkommer av odleren er bedre egnet til å overta driften.
- Beholde konsesjonsloven og boplikten for å sikre norsk eierskap.

Internasjonale perspektiver

Høyres Studenter står på lag med den norske bonden, men erkjenner at importvern ikke er fremtidens løsning. Importvernet har hatt sine fordeler, men er med tidens gang blitt et hinder for deler av landbruket. Våre toll er gjør at andre land straffer oss ved å igjen sette en høy toll på våre landbruksprodukter. Det er i dag en enorm etterspørsel etter direktesalg av forskjellige landbruksvarer, og dette er et marked som ikke begrenser seg til Norge. Norsk ost er i verdensklasse, og etterspurt i mange land. Reinkjøtt er ansett som en delikatesse, og norsk biff får gode plasseringer i mange kåringer. Dette er kun noen eksempler på varer som blir etterspurt.

Dagens importvern gjør en eksportindustri umulig, senest eksemplifisert ved at Tine bygget nytt meieri i Irland etter en omlegging av eksportsubsidier. Høyres Studenter ønsker å legge om importvernet på en linje slik at det muliggjør eksport av varer som kan være lønnsomme. Samtidig må det anerkjennes at visse tollsatser er nødvendige for å kunne opprettholde blant annet en høy nok kornproduksjon. De aller fleste land opprettholder en viss grad av importvern, og en omlegging av toll vil i hovedsak handle om våre nærmeste handelspartnere i EU. Det vil også derfor være fornuftig å tilstrebe å følge EU sine tollsatser mot andre land.

Selv om omsetningen av landbruksprodukter i dag er hovedinntekten til mange bønder, er det også mange som i dag har dette som en tilleggsinntekt. Verdien av arbeidet de gjør i tillegg til å være i annet arbeid må anerkjennes. I tillegg utvikler mange bønder andre næringer på gårdene sine, som turisme og bryggerier. Høyres Studenter støtter opp om bøndenes innovasjon, og ser det som en fordel at bønder har inntekter som ikke utelukkende er forbundet med statlige støtteordninger.

Landbruket er en næring som bidrar med verdiskapning i hele landet, sikrer matforsyningen vår og tar vare på det norske landskapet slik vi kjenner det. For næringen er stabilitet helt sentralt, og staten burde derfor sørge for dette ved å lage jordbruksavtaler for fire år av gangen. En endring i subsidieordningene som foreslås her vil styrke det norske landbruket, og sikre det for fremtidige generasjoner.

Høyres Studenter vil:

- Gjennomgå regelverket for importvern og tollregulering, med sikte på å redusere tollene mot Europa for å legge til rette for mer eksport.
- Legge til rette for en velfungerende konkurranse i omsetningen av norske jordbruksprodukter.
- Kontinuerlig jobbe for å styrke markedsmekanismene i landbruket ved å gjennomføre moderate dereguleringer av markedet der det er mulig.

Skogbruk

Overordnede prioriteringer

I Norge har vi stolte tradisjoner for foredling av skog. Høyres Studenter mener det grunnleggende utgangspunktet for all skogbrukspolitikk er at bruk må gå foran vern, og at skogen er en viktig del av næringsgrunnlaget i distriktene. Høyres Studenter vil også legge stor vekt på skogen som en del av klimaløsningen, og stimulere til mer planting av skog.

Høyres studenter vil:

- Legge til rette for økt aktivitet i norske skoger, med sikte på å videreutvikle skogen som en arena for verdiskapning.
- Ha som klar hovedregel at skogen skal aktivt brukes, ikke vernes, med unntak for tilfeller hvor særlige miljøhensyn gjør seg spesielt sterkt gjeldende.
- Varning av skog skal som hovedregel skje som frivillig vern.

Verdiskaping og bærekraftig drift

Verden skal gjennom et vanskelig skifte fra en fossildrevet økonomi til en bioøkonomi. Samtidig er tømmerprisene gode, og hogsten svært høy. Dette er gode nyheter for alle som ønsker en høy verdiskapning i distriktene. Skogbruket er en fantastisk næring der verdiskapning og klimatiltak går hånd i hånd.

Skogen rommer store verdier vi som samfunn kan foredle, blant annet i form av foredling av tømmer. Vi må sørge for at disse verdiene kan hentes ut, og lede til arbeidsplasser og verdiskapning. Løsningen er bærekraftig drift, ikke vern.

Etter gjeldende regelverk er skogeiere pålagt å plante til arealer de har hogd. Likevel hogges det uforsvarlig mye skog som ikke blir plantet til igjen. Dette fører til at

kulturlandskapet gror igjen. Dette fører også til at trær, som binder mye CO₂, blir erstattet med krattvis etablering av or og annet, som ikke bidrar til å fange opp de klimaskadelige gassene i like store grad. Dette er svært uheldig, og gjør at vi ikke utnytter skogens fulle potensiale.

Høyres Studenter ønsker å få bukt med denne utviklingen, og ønsker derfor å styrke skogeieres plikt til planting etter hogst. For å sikre overholdelse, ønsker foreningen også å styrke arbeidet med å håndheve dette påbudet.

I dag har ikke Norge tilstrekkelig foredlingskapasitet til å foredle all tømmer som tas ut av norske skoger. Vi hogger ca. 11 millioner kubikk tømmer i året, hvorav mellom 3 og 4 millioner kubikk eksporteres til utlandet for foredling. Høyres Studenter ønsker å legge til rette for bedre rammebetingelser for skognæringen, og på den måten øke andelen tømmer som foredles i Norge. Eksempler på tiltak er forenklinger av regelverk og bedring av viktige transportårer.

Høyres Studenter vil:

- Øke midlene til forskning og innovasjon i skogbruket.
- Ivareta grunneierretten.
- Hegne om skogeiers rett til flatehogst.
- Forenkle søknadsprosessen vedrørende bygging av traktorveg med sikte på å redusere saksbehandlingstid.
- Bidra med modernisere eksisterende treindustri, og bidra til å skape nye grønne arbeidsplasser innen treforedling.
- Endre den helhetlige beskatningen av skoginntekter slik at skattenivået harmoniseres med våre naboland.
- Øke lønnsomheten og avvirkningsmulighetene i hele landet.
- Arbeide for å øke skognæringens konkurransekraft ved å fjerne flaskehalser og ruste opp transportårer som er viktige for næringen.
- Arbeide for å fjerne unødvendige regler og forskrifter som virker hemmende for næringen.
- Arbeide for å øke foredlingskapasiteten i Norge. Privat eierskap til naturressursene er hovedregelen.

Skogen som klimaløsning

Skogen er en viktig del av løsningen av klimautfordringene. Hvert år binder skogen opp omtrent halvparten av Norges klimagassutslipp. Skogen binder opp CO₂ i treverket og bidrar til å rense luften. Treverk og tømmer kan erstatte flere produkter hvor det i dag brukes oljebaserte produkter.

Bruk, og ikke vern, er også viktig av hensyn til klimaet. I en skog som ikke drives, vil trærne bli gamle og dø. Døde trær råtner, og når organisk materiale råtner frigjøres karbon. Så lenge skogen drives og treverket som tas ut brukes i for eksempel bygninger, vil treverket fortsette å lagre karbonet.

Staten har også hatt pågående prosjekter med sikte på å legge til rette for økt skogplanting. Høyres Studenter ønsker å videreføre og styrke disse prosjektene. Foredling av tømmer og planting av skog sikrer langsiktige verdier vi som samfunn kan foredle i generasjoner fremover, og m. derfor prioriteres.

Av samme grunner ønsker derfor Høyres Studenter innføringen av et tydelig prinsipp: Bruk foran vern. Unntaksvis kan det være fornuftig å verne skogarealer, eksempelvis for spesielle skogtyper som urskog, spesielt artsrike arealer osv., men den klare hovedregel skal alltid være bruk.

Høyres Studenter vil:

- Ytterligere understreke skogeieres plikt til planting av skog.
- Håndheve påbudet med planting av skog etter hogst, og innføre strengere sanksjoner mot de som ikke overholder påbudet.
- Øke satsningen på gjødsling av skog, og støtte opp om mer ungskogpleie.
- Videreføre og styrke det statlige prosjektet med planting av skog, herunder ivareta skogfondsordningen.
- Føre et eget klimaregnskap over karbonbinding i skog, som skal anses som en del av den samlede norske klima- og miljøpolitikken. Dette skal ikke være til hinder for en offensiv norsk klimapolitikk, ei heller for en effektiv bruk av skogen som en kilde til verdiskapning.

Rovdyr

Overordnede prioriteringer

Skal vi lykkes med å gjøre landbruket mer klimavennlig, sikre en bedre utnyttelse av norske naturressurser samt styrke bondens eiendomsrett må vi utnytte de ressursene som finnes i utmarka på en bedre måte enn tilfellet er i dag. Gjennom en økt satsning på utmarksbeite sikrer vi samtidig vedlikehold av kulturlandskap og bedre framkommelighet i naturen, for å nevne noe.

En forutsetning for dette er en rovdyrpolitikk som ivaretar samfunnets behov for å beskytte verdiene i utmarka.

Høyres Studenter vil:

- At Norge skal følge opp sine folkerettslige forpliktelser, også i rovdyrpolitikken
- Føre en ansvarlig rovdyrpolitikk, hvor husdyr på utmarksbeite og samfunnets behov for utnyttelse av utmarka blir ivaretatt, samtidig som det sikres levedyktige bestander av truede rovdyr med en naturlig tilknytning til norsk fauna
- Sikre en rovdyrforvaltning som tar hensyn til de som lever tett på rovdyrene
- Arbeide for økt rovdyr samarbeid med svenske myndigheter for å sikre en mer effektiv forvaltning
- Sikre en rovdyrforvaltning som gjør det mulig å følge opp Stortingets vedtak på en effektiv måte

Høyres Studenter vil føre en ansvarlig rovdyrpolitikk, hvor husdyr på utmarksbeite og samfunnets behov for utnyttelse av utmarka blir ivaretatt, samtidig som det sikres levedyktige bestander av truede rovdyr med en naturlig tilknytning til norsk fauna. Rovdyrpolitikken er en kilde til krangel og konflikt, og målsettingen må være å finne en balansert ordning og et effektivt system som demper konfliktnivået i det offentlige ordsiftet.

Det må sikres en effektiv og lik forvaltning i hele landet for å redusere konfliktnivået så mye som mulig. Dette innebærer å ta i bruk de virkemidler som måtte være nødvendig både for å sikre rovdyrenes- og beitedyrenes vilkår i den norske naturen, selvsagt innenfor norsk rett og folkerettens grenser.

Som utgangspunkt legger Høyres Studenter Stortingets rovdyrforlik til grunn. Innstramminger bør ikke vurderes før hensynene til beitenæringen eller lokalbefolkningen tilsier at dette er nødvendig.

Høyres Studenter vil:

- Innføre stående fellingstillatelser for rovdyr i beiteprioriterte områder.
- Prioritere de rovdyrene som er genetisk viktige i et internasjonalt perspektiv.
- Øke bruken av motoriserte kjøretøy der det er nødvendig for å sikre en effektiv forvaltning.
- Avvikle ulvesonen.
- Utvide jaktsesongen for ulv.
- Flytte ansvaret for rovdyrforvaltningen fra klima- og miljødepartementet til landbruksdepartementet.
- Harmonisere norsk rett med EUs habitatdirektiv på de områdene som gjelder forvaltning av rovdyr. En slik harmonisering vil åpne for en endring i naturmangfoldloven slik at "sosiale og økonomiske" hensyn kan vektlegges når forvaltningen skal fatte avgjørelser om uttak av problematiske rovdyr
- Ta utgangspunkt i Stortingets rovdyrforlik, men vurdere innstramminger dersom hensynene til beitenæringen tilsier det